

INKLYUZIV TA'LIMNING ASOSLARI

Xiyasova Gulnora – “University of Management and Future Technologies”
universiteti 558-guruh talabasi

ANNOTATSIYA: Ushbu maqolada inkluziv ta'limning asosiy tushunchalari, uning mazmun-mohiyati va ahamiyati tahlil qilinadi. Inkluziv ta'lim har bir bolaning individual ehtiyojlarini hisobga olgan holda teng imkoniyatlar yaratishga qaratilgan ta'lim tizimi sifatida qaraladi. Tadqiqotda inkluziv ta'limning jahon tajribasi, uning pedagogik-psixologik asoslari va amaliyotdagi muammolar haqida so'z yuritiladi.

Kalit so'zlar: inkluziv ta'lim, teng imkoniyatlar, maxsus ehtiyojlar, pedagogika, ta'lim tizimi, jamiyat, shaxsiy rivojlanish.

KIRISH

Zamonaviy ta'lim tizimi barcha bolalar uchun teng imkoniyatlar yaratishni taqozo etadi. Shu nuqtayi nazardan, inkluziv ta'lim bugungi kunda dolzarb masalalardan biri bo'lib, maxsus ehtiyojga ega bolalar hamda umumiy ta'lim muassasalaridagi boshqa o'quvchilar uchun qulay muhit yaratishga qaratilgan. Inkluziv ta'limning asosiy maqsadi – har bir bolaning shaxsiy rivojlanishi va jamiyatda faol ishtirok etishini ta'minlashdir. Ushbu maqolada inkluziv ta'limning nazariy asoslari, uning afzalliklari va duch kelinayotgan muammolar haqida so'z yuritiladi.

Inklyuziv ta'limning asoslari

O'zbekistonda integratsiyalashgan inklyuziv ta'limni tizimini joriy qilish bo'yicha olib borilayotgan dastlabki ilmiy-amaliy ishlar va xalqaro tashkilotlar UNESCO, UNICEF bilan hamkorlik loyihalari, shuningdek imkoniyati cheklangan bolalarga turli xil harriya yordamlari ko'rsatuvchi nodavlat tashkilotlar umumlashtirish asosida ilk bora Mazkur o'quv qo'llanmasining tarkibiy qismini imkoniyati cheklangan bolalarning inklyuziv ta'lim ya'ni umumta'lim tizimida o'qitishning mazmuni, asosiy tamoyillari, talablari va uning mohiyati, tarixi, O'zbekistond bu ta'lim tizimini amalga oshirilgan ishlar, xalqaro tashkilotlar bilan

hamkorlik ishlari va integratsiyalashgan ta'limning o'ziga xos xususiyatlarini tashkil
Inklyuziv ta'lim joriy qilingan muassasalar pedagoglari uchun dars va
mashg'ulotlarning taxlimiy ishlanmalari, individual dasturlar bilan ishlash uslublari,
inklyuziv ta'limning modeli, xuquqiy asoslari, inklyuziv ta'limning samaradorligi
sxemalari asosida qayd etilgan. Ushbu o'quv—metodik qo'llanmadan umumta'lim
maktabi pedagoglari, mutaxassis defektologlar, ota-onalar, imkoniyati cheklangan
bolalar ta'lim-tarbiyasi bilan faoliyat yurituvchi nodavlat tashkilotlari ko'nikmalari,
reabilitatsiya markazi xodimlari, pedagogika o'quv yurtlari va talabalari, professor
o'qituvchilari, pedagoglarning malakasini oshirish, institutlari tinglovchilari uchun
mo'ljallangan bo'lib, o'z ish faoliyatida foydalanishlari mumkin

Ta'limni tashkil etish turlari

Hozirgi kunda respublikamizda yordamga muhtoj bolalar va o'smirlar
ta'limi, ularning nuqsoni turlari va darajasini inobatga olingan holda quyidagi tizimga
tashkil etilgan.

- Maxsus maktabgacha ta'lim,
- Maxsus umumiy o'rta ta'lim,
- Uydalilik tarkibidagi ta'lim,
- Maktabdagi umumta'lim muassasalarida integratsiyalashgan guruhlar
- Umumta'lim maktablari qoshidagi inklyuziv va integratsiyalashgan sinflar.

Maxsus umumta'limning 8 yo'nalishi (aqli zaiflik, ruhiy rivojlanishi
sustlashishi, nutqida, ko'rinishida va eshitishida nuqsoni bo'lgan bolalar) bo'yicha
korreksion ta'lim respublikamizda shakllanga va ularning nuqsoni turlariga ko'ra
ta'lim majmui uslubiy tomonda ishlab chiqarilmoqda. Yangi taxrirdagi davlat ta'lim
standartlari asosida maxsus korreksiya ta'limining yangi avlodlari, o'uv metodik
majmualari. xozirgi kunda yaratilmoqda. Imkoniyati cheklangan bolalarning nuqson
turiga ko'ra maxsus yoki umumta'lim muassasalariga qabul qilish, psixologik-tibbiy-
pedagogik komissiya tashxis markazlari, to'g'ri va sifatli tashxis qo'yishlariga bog'liq
Inklyuziv ta'limning joriy qilishning asl mohiyati.

Xulosa

Nogironlar shaxsiyatini hurmat qilish huquqi tug'ilishi bilan mavjud Nogironlikning kelib chiqishi, tabiati va jiddiylik darajasidan qat'iy nazar fuqaro o'z yoshidagi tengdoshlari bilan bir xil huquqlarga egadirlar, shu bilan birga ular imkon qadar to'laqonli yaxshi hayot kechirish huquqiga ham ega" (Nogiron shaxslar huquqlari to'g'risidagi deklaratsiya 3-moddasi).

Shuning uchun nogiron va imkoniyati cheklangan bolalar sog'liklashi keng bolalar bilan teng huquqli va bir sinfda ta'lim oladilar. Nogiron bolalar sog'lik bolalar bilan fikr almashib saviyalari Barcha o'quvchilar uchun maxsus ta'lim ehtiyojlariga individual imkoniyatlari farqliligini inobatga olgan holda ta'lim muassasasida ilm olishda teng huquqlilikni ta'minlashdir.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Sulaymon Amirqulovich Xaydarov. (2024). O'quvchilarni tarbiyashda ijtimoiy fanlarni o'qitishni didaktik imkoniyatlari. SCIENCE AND EDUCATION SCIENTIFIC JOURNAL. 5.1.B.271-275.
2. Хайдаров, С. (2023). Педагогик faoliyatda o'qituvchi o'zida kompetentlik sifatlarini shakllantirishi. Цифровизация современного образования: проблема и решение, 1(1), 64–67.
3. Хайдаров, С. А. (2023). ТАРИХ ДАРСЛАРИДА САНЪАТ АСАРЛАРИДАН ФОЙДАЛАНИШНИНГ УСУЛЛАРИ. Oriental renaissance: Innovative, educational, natural and social sciences, 3(1/2), 92-96.
4. Хайдаров С. (2024). Spiritual influence on child education in families. Web of Teachers: Inderscience Research. 2 (11). 203-205.
5. Хайдаров С. (2025). Oilalarda farzand tarbiyasiga ruhiy ta'sir etkazish. Modern Education and Development. 3 (17). 23-27.
6. Khaydarov S.A. (2025). The role of the use of fine arts in teaching the history of the country. Modern Education and Development. 3 (17). 28-33.
7. Haydarov S.A. (2025). Ijtimoiy-gumanitar fanlarda raqamli metodlardan foydalanish yo'llari. NEW RENAISSANCE international scientific journal. 2(1). 91-94.